

[Hartvig Frisch.]

Fra den 9. April 1940, da vi blev besat, har vi fra Danmarks Side ført en Politik, om hvilken man maa sige, at den blev ført under Fiktionen Neutralitet. Man kan ikke bruge andet Udtryk, synes jeg, til virkelig at dække det, der skete. Vi erkendte alle, at med Besættelsen, som var sket ved et snigende Overfald, var Tyskland Danmarks Fjende, men vi havde kapitulert — med god Grund, som Stillingen var —, og Krigen som saadan mod Tyskland kunde derfor ikke faa Udtryk. Under denne Periode var det yderste, vi kunde naa og maatte fastholde, Fiktionen om fortsat Neutralitet. Den havde ingen Rod i Virkeligheden. Hverken dette Lands Befolkning eller dets Tanker var neutrale, ej heller var selve de Handlinger, vi ofte var tvunget til at gøre, neutrale, idet vi nemlig i vore Tanker decideret betragtede Tyskland som Fjende, men i vore Handlinger var nødt til at gøre mange Ting, som hvilede paa denne Fiktion om Neutralitet. Naar jeg fremhæver det saa stærkt, som jeg her gør, er det, fordi det havde den væsentlige Betydning for den danske Stat, at vi paa denne Fiktions Grund kunde afvise alle Forsøg, der fra Tyskernes Side blev gjort paa at føre os ud i direkte Krigshandlinger, i det første Aar mod England, i de senere Aar mod de andre allierede. Det har været af overordentlig stor Betydning, at vi paa Fiktionen Neutralitet har kunnet afvise f. Eks. det Forsøg, der blev gjort paa at faa os til at bemande Handelsskibe, og jeg kunde nævne en Række andre Ting. Denne Politik fik sin endelige Afslutning den 5. Maj. Sin idémæssige Afslutning fik den den 29. August, men ikke sin faktiske Afslutning. For dem, der maatte lede dansk Politik som Embedsmænd i den vanskelige Tid med Departementschefstyret, maatte det samme nødvendigvis gælde: at de fuldkommen blankt maatte afvise de Handlinger, der blev forlangt af dem, i Tilfælde af, at disse Handlinger paa nogen Maade kunde siges at kompromittere selve den danske Stats Stilling i Retning af Krigsførelse. Selvfølgelig, Stillingen var praktisk en helt anden efter den 29. August, men de ledende var under den samme Tvang.

Saa kommer jeg til den sidste Fase, efter at denne Fiktion om Neutralitet endelig er brudt, nemlig med Danmark som allieret Nation efter vor Optagelse blandt United Nations. Nu staar vi paa Række med de andre 49 Nationer, men det er nu ikke nemt for dem, der skal føre et lille Lands Politik, naar man tegner Linierne paa Landkortet

med en saadan Brutalitet, som disse Aars Verdenskrig har ført med sig. Alle i denne Sal ved, at vi har gennemlevet en Periode, hvor man lagde Linealen fra Rom til Berlin oppefter gennem København og Oslo og kaldte det „Aksen“, og Udtrykket var ikke daarligt, for det var jo en lodret Længdeakse, der gik igennem Europa. Nu er denne Linie udslettet. Den er udslettet ved Italiens og Tysklands betingelsesløse Underkastelse og fuldkommen katastrofale Fald. Men til Gengæld maa man vel nok sige, at storpolitisk set er Linealen lagt paa den anden Led, saa vi nu har en langt strækende Akse fra New York over London til Moskva, som ogsaa passerer vort Land, og vi staar nu blandt de 50 forenede Nationer. Selvfølgelig vil et lille Lands Stilling altid være saadan, at man maa tage Hensyn til de foreliggende Realiteter, hvorunder man lever, og dér tror jeg, man kan gøre den Bemærkning om Diplomati, at Diplomati kender kun Nutiden. I Samvirke med andre Nationer, og specielt med Stormagter, dér gælder ingen Arter af historiske Forklaringer, men kun de øjeblikkelige Fakta og Vurderinger af Nutiden. Jeg tror nok, at denne Kendsgerning har bevirket, at der har været adskillige, som har rejst nogle Spørgsmaal vedrørende den ene og den anden Afgørelse, i Spørgsmaal f. Eks. af personel Art og lignende, men dér staar vi i det overordentlig lykkelige Tilfælde, at den højtærede Udenrigsminister selv bringer med sig fra det Land, hvor han har opholdt sig som uofficiel Gesandt, sin egen Vurdering, set udefra, og han kan derfor selv baade som Minister og personligt tage det fulde Ansvar for sine Handlinger. Set fra vort Lands Side har det over for det særlige Problem, som jeg i disse mine Ord har været inde paa, været af overordentlig Betydning baade politisk og sagligt, at den højtærede Udenrigsminister saa stærkt og saa mandigt, som han har gjort det, har kunnet tage sit Standpunkt og holde den Tale, han holdt for os.

Jeg vil saa gerne sige som Afslutning paa disse Betragtninger, at et lille Lands Politik mellem Stormagter maa altid være opportunistisk. Det har den været før Besættelsen, det var den under Besættelsen, og det maa den med fuldkommen Nødvendighed ogsaa blive efter. Derom synes jeg ikke vi skal gaa og bilde os noget ind. Men det, som jeg synes man maa betragte som det afgørende for den Tid, Besættelsen varede, er følgende. Danmark var i den Situation, det var stillet i, nødt til at følge en opportunistisk Politik, og vi var for saa